

System podatku VAT w opiniach przedsiębiorców oraz kadry księgowej

The VAT system in the opinion of entrepreneurs and accounting staff

Aleksandra Minorczyk

Akademia Nauk Stosowanych
w Tarnowie

Wojciech Sroka

Akademia Nauk Stosowanych
w Tarnowie

<https://orcid.org/0000-0002-4255-3741>

Abstrakt

Cel artykułu: Celem opracowania jest ocena systemu podatku VAT, ze szczególnym uwzględnieniem zmian wprowadzanych w latach 2019–2021.

Materiały i metody: Do przedstawienia teoretycznych aspektów podatku VAT posłużono się szeroko rozumianą literaturą przedmiotu. W opracowaniu dokonano analizy i interpretacji wyników badań własnych, przeprowadzonych wśród przedsiębiorców oraz osób wykonujących zawód księgowego. Materiały pierwotne pozyskano przy zastosowaniu metody sondażu diagnostycznego, wykorzystując technikę ankietowania oraz narzędzie kwestionariusza ankietowego. W pracy wykorzystano metodę porównawczą, ilościową oraz jakościową. Do zaprezentowania wyników zastosowano metodę opisową, graficzną i tabelaryczną.

Wyniki badań: Przeprowadzone badania dowiodły, że system podatku VAT w Polsce wymaga optymalizacji i uproszczenia. Wprowadzane zmiany powinny być konsultowane, a zdania ekspertów i przedsiębiorców uwzględniane we wdrażanych przepisach. Zarówno przedsiębiorcy, jak i kadra księgowa uważają, że obowiązujące regulacje podatku VAT są bardzo skomplikowane, co utrudnia prowadzenie działalności gospodarczej. Wprowadzane w latach 2019–2021 zmiany, zdaniem większości respondentów, nie tylko nie uprościły stosowanych procedur, ale wprowadziły więcej obowiązków i podniosły koszty funkcjonowania firm.

Korespondencja (Correspondence)

dr hab. Wojciech Sroka

Akademia Nauk Stosowanych w Tarnowie
Katedra Ekonomii
ul. Mickiewicza 8, 33-100 Tarnów, Polska
tel.: +48 14 631 65 61
e-mail: w_sroka@anstar.edu.pl

Informacja o artykule (Article info)

Otrzymano (Received): 8.08.2022

Przyjęto do druku (Accepted): 21.09.2022

Opublikowano (Published): 30.09.2022

Licencja (License)

© by Autorzy (Authors). Udostępnione na podstawie Międzynarodowej Licencji Publicznej Creative Commons CC-BY-SA 4.0

Słowa kluczowe

podatek od wartości dodanej, VAT, system podatkowy, badania ankietowe

1. Wstęp

W strukturze dochodów państwa główną rolę ogrywiają podatki. To właśnie wszelkiego rodzaju daniny publiczne stanowią niemal 90% wszystkich wpływów budżetowych. Podatkiem w największym stopniu zasilającym budżet państwa jest podatek od towarów i usług. Wpływy z poboru należności VAT stanowiły w ostatnich latach blisko połowę wszystkich dochodów podatkowych. Będąc pewnym źródłem dochodów budżetowych – opodatkowane są niemal wszystkie towary i usługi na każdym etapie ich obrotu – podatek ten odgrywa ważną rolę w kształtowaniu dochodów państwa, umożliwiając władzy podejmowanie niezbędnych działań (Zblewska, 2019).

Podatek od towarów i usług jest podatkiem konsumpcyjnym, co oznacza, że jego ekonomiczny ciężar ponosi konsument – ostateczny nabywca. Z założenia jest on neutralny dla przedsiębiorców. Konstrukcja podatku umożliwia bowiem przedsiębiorcom pomniejszenie zobowiązania wynikającego z dokonanej sprzedaży lub świadczonej usługi o podatek VAT zawarty w cenie zakupów przeznaczonych na te cele. Mimo że dla przedsiębiorcy podatek ten jest neutralny, to w rzeczywistości istotnie wpływa na wiele aspektów działalności przedsiębiorstw. Po pierwsze, z uwagi na sposób uregulowania, tryb i terminy rozliczania zarówno podatku VAT należnego, jak i naliczonego, oddziałuje na przepływy pieniężne, a tym samym płynność przedsiębiorstw (Beldzikowski, 2021). Nadwyżka VAT naliczonego nad należnym często jest „odzyskiwana” po upływie nawet kilku miesięcy od terminu wystąpienia wydatku środków pieniężnych. Środki te mogą być też okresowo „zamrażane” w związku z funkcjonowaniem mechanizmu podzielnej płatności. Po drugie, to właśnie przedsiębiorcy ponoszą koszty związane z obsługą i realizacją obowiązków podatkowych, tj. terminową i poprawną ewidencją i raportowaniem VAT. Konieczne jest utworzenie własnego działu podatkowego, zakup oprogramowania lub zlecenie prowadzenia rozliczeń innej jednostce. Po trzecie, przedsiębiorcy są narażeni na różne sankcje związane z nieprawidłową interpretacją przepisów, uchybieniami czy błędami. Wiąże się to z ryzykiem podatkowym, a także sporym stresem i niepoliczalnymi kosztami psychologicznymi. Po czwarte, system podatku VAT nie jest stałą konstrukcją i ciągle ewoluuje, co generuje dodatkowe koszty związane z uzupełnianiem wiedzy przez kadrę księgową (Kasprzak, 2016).

Wprawdzie zmiany w podatkach są naturalnym i koniecznym procesem dostosowania systemu do zmieniającego się otoczenia gospodarczego, społecznego oraz prawnego, ale wysokie koszty tych zmian ponoszą przedsiębiorcy. Polski system podatku VAT uważany jest za skomplikowany i niezrozumiały (Czubakowska, Grodzińska, 2013), czego dowodem są coroczne wyniki krajowych, a także zagranicznych raportów podatkowych (Nakonieczny, Nesterowicz, 2021). Istotne reformy dokonane w ostatnich latach oraz ciągłe zapowiedzi nowych rozwiązań dowodzą, że polski system podatku VAT dynamicznie się zmienia, a wprowadzane zmiany zazwyczaj nie są korzystne dla przedsiębiorców.

Celem niniejszego opracowania jest ocena systemu podatku VAT ze szczególnym uwzględnieniem zmian wprowadzanych w latach 2019–2021. Na potrzeby pracy zostały przeprowadzone własne badania ankietowe wśród przedsiębiorców. Dodatkowo, uzyskane wyniki

zostały skonfrontowane z opiniami ekspertów, tj. księgowymi, którzy również zostali objęci badaniem. Zarówno przedsiębiorcy, jak i księgowi wskazali na wiele mankamentów oraz słabości wdrażanego w Polsce systemu podatku VAT, wyraźnie podkreślając konieczność optymalizacji przepisów.

2. Materiały i metody

Podejmując próbę kompleksowego przedstawienia poruszanej problematyki, w pracy wykorzystano zarówno materiały pierwotne, jak i materiały wtórne. Praca opiera się na analizie literatury przedmiotu, aktów prawnych, a w szczególności materiałów uzyskanych z przeprowadzonych badań własnych.

Poszukując źródła pierwotne, zastosowano metodę sondażu diagnostycznego. Posłużono się techniką ankietowania oraz wykorzystano narzędzie kwestionariusza ankietowego zarówno w formie papierowej, jak i elektronicznej. Badanie *Polski system podatku VAT w ocenie przedsiębiorców* zostało przeprowadzone w okresie 18.11.2021 r. – 21.12.2021 r. na obszarze powiatu tarnowskiego oraz dąbrowskiego. W badaniu ankietowym udział wzięło 58 respondentów reprezentujących środowisko przedsiębiorców. Dobór grupy badawczej był nielosowy, a wykorzystaną techniką była technika doboru przypadkowego. Kwestionariusz składał się z trzech pytań metryczkowych oraz 20 pytań części głównej, które zostały podzielone na sekcje dotyczące odpowiednio: charakterystyki prowadzonej działalności, samooceny wiedzy podatkowej oraz oceny obecnego systemu podatku VAT i najistotniejszych zmian wprowadzonych do tego systemu w ostatnich latach. Przeważającą część kwestionariusza stanowiły pytania zamknięte, natomiast w odpowiedzi na pytanie otwarte przedsiębiorcy mogli zaproponować pożądaną, ich zadaniem, zmiany w systemie VAT.

Pośród ankietowanych liczniejszą grupę stanowili mężczyźni (43 osoby), których opinia odpowiada za blisko 75% uzyskanych odpowiedzi. Ponad połowę respondentów stanowiły osoby młode, które nie przekroczyły 40. roku życia. Wśród nich znalazło się 29 osób w przedziale wiekowym 25–39 lat oraz 5 osób mających mniej niż 25 lat. Drugą pod względem liczebności grupę reprezentowały osoby w wieku średnim, pomiędzy 40 a 55 rokiem życia – 18 przedsiębiorców. Pozostali ankietowani byli w wieku powyżej 55 lat. Respondentami byli głównie mali przedsiębiorcy prowadzący jednoosobową działalność gospodarczą lub zatrudniający mniej niż 10 pracowników. Większość prowadzonych przez nich przedsiębiorstw (35) funkcjonuje na rynku od ponad 5 lat, z czego 25 firm to podmioty gospodarcze istniejące od ponad 10 lat. Pozostałe 23 przedsiębiorstwa charakteryzuje krótszy okres działalności.

Dokonując analizy wyników badań, respondentów podzielono na dwie grupy. Pierwszą zbiorowość tworzyli przedsiębiorcy posiadający wykształcenie wyższe, w tym uzyskane na kierunkach ekonomicznych, oraz średnie o profilu ekonomicznym – łącznie 35 osób. Drugą grupę – 23 przedsiębiorców – stanowiły osoby z wykształceniem średnim, niezwiązanym z naukami ekonomicznymi oraz osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Podział ten miał pomóc w uzyskaniu informacji, czy przedsiębiorcy o wyższym poziomie wykształcenia – z założenia posiadający szerszy zakres wiedzy – mają mniejsze problemy z rozliczaniem

podatku VAT. Ponadto zabieg ten miał wskazać, czy posiadane wykształcenie wpływa na odmienne postrzeganie i ocenę polskiego system podatku VAT przez ankietowanych.

Z uwagi na to, że osoby prowadzące własną działalność gospodarczą zwyczajowo krytycznie oceniają system podatkowy, aby wyniki badań mogły zostać uznane jako obiektywne, poglądy przedsiębiorców skonfrontowano je ze stanowiskiem specjalistów – osób, które na co dzień zajmują się prowadzeniem rachunkowości firm. W okresie 10.01.2022 r. – 24.01.2022 r. przeprowadzono badanie wśród doświadczonej kadry księgowej. Udział w badaniu wzięło 10 osób, a kwestionariusz ankiety eksperckiej składał się zarówno z pytań zamkniętych, jak i otwartych. Kwestionariusz zawierał pytania odnoszące się do najważniejszych aspektów ocenianych wcześniej przez przedsiębiorców.

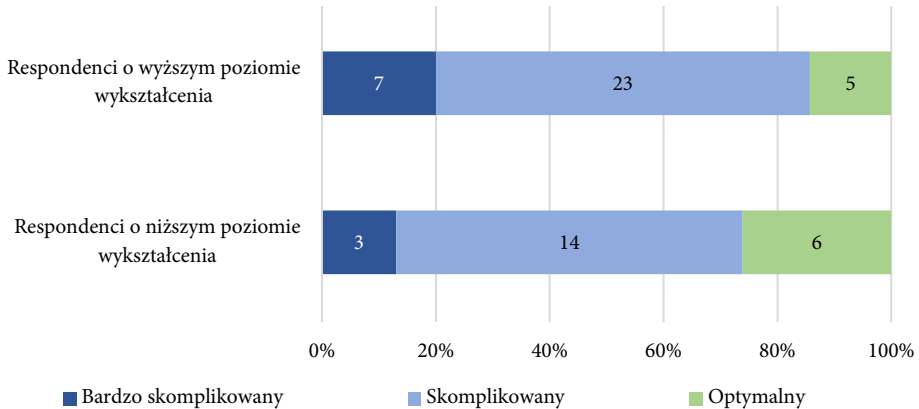
W opracowaniu wykorzystano szereg metod badawczych. Metoda ilościowa posłużyła do liczbowego przedstawienia informacji w celu określenia intensywności poszczególnych zjawisk. Metoda jakościowa została wykorzystana do ukazania pogłębionej analizy postaw i poglądów badanych respondentów (pytania otwarte). Zebrane materiały zostały poddane analizie i zestawione z wykorzystaniem metody porównawczej oraz zaprezentowane za pomocą metod: opisowej, tabelarycznej oraz graficznej.

3. Wyniki i dyskusja

3.1. Ocena systemu podatkowego przez przedsiębiorców – wyniki badań ankietowych

W głównej części kwestionariusza ankietowego umieszczono pytania odnoszące się do oceny polskiego systemu podatku VAT. Jak wynika z udzielonych odpowiedzi, dla większości ankietowanych przedsiębiorców obecny system podatku VAT jest skomplikowany lub bardzo skomplikowany (wykres 1). Jedynie 11 spośród 58 respondentów wskazało na optymalność obowiązujących regulacji. O złożoności przepisów może świadczyć to, że żadna z ankietowanych osób nie stwierdziła, że ich formuła jest prosta i zrozumiała. Analizując odpowiedzi, można ponadto zauważyć, że grupa respondentów o niższym poziomie wykształcenia nieco korzystniej ocenia obowiązujący system podatku VAT. Ta relacja odpowiedzi może nieco zaskakiwać, lecz może także wynikać z braku świadomości własnej niewiedzy z zakresu przepisów podatkowych.

Odpowiedzi respondentów dotyczące oceny przepisów regulujących podatek VAT pokazują utrzymujący się od pewnego czasu krytyczny stosunek środowiska przedsiębiorców do polskiego systemu VAT. Potwierdzają go również wyniki badań Teresy Famulskiej, w których 70% ankietowanych przedsiębiorców negatywie oceniło regulacje z zakresu podatku VAT, podkreślając ich złożoność i nieprzystępność (Famulska, 2015).

Wykres 1. Stopień skomplikowania polskiego systemu podatku VAT (n = 58)

Źródło: opracowanie własne.

W kolejnym pytaniu zamieszczonym w kwestionariuszu ankietowym przedsiębiorcy poproszeni zostali o ocenę poszczególnych elementów systemu podatku VAT w 5-stopniowej skali (tabela 1).

Tabela 1. Ocena poszczególnych elementów systemu podatku VAT

Wyszczególnienie	Średnia ocena		
	w grupie o wyższym poziomie wykształcenia	w grupie o niższym poziomie wykształcenia	ogółu badanych
Realizowanie postulatów przedstawianych przez przedsiębiorców	2,46	2,30	2,40
Możliwość konstruktywnej argumentacji podczas kontroli skarbowej	2,60	2,35	2,50
Wcześniejsze informowanie o planowanych zmianach z zakresu podatku VAT	2,54	2,70	2,60
Stabilność systemu podatku VAT	2,71	2,57	2,66
Częstotliwość zamieszczania interpretacji ogólnych i objaśnień podatkowych	2,86	2,70	2,79

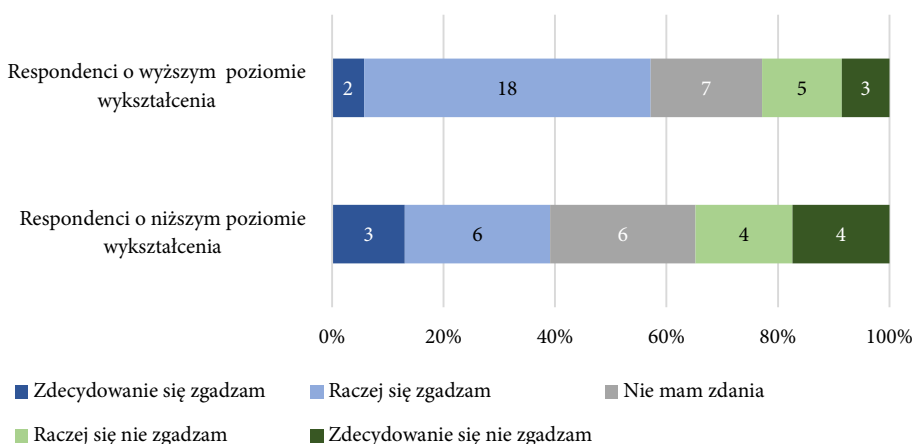
Odpowiedzi zostały skwantyfikowane według skali: 1 – bardzo źle, 2 – źle, 3 – średnio, 4 – dobrze, 5 – bardzo dobrze.

Źródło: opracowanie własne.

Respondenci surowo ocenili elementy składające się na system podatku VAT, o czym świadczy średnia ocena każdej kwestii, nieosiągająca nawet poziomu mediany. Zdaniem badanych przedsiębiorców system wymaga reformy w postaci szeregu zmian, na wielu jego

płaszczyznach. Elementem najniżej ocenianym przez obie grupy respondentów jest realizowanie postulatów przedsiębiorców. Oznacza to, że pomimo konsultacji wprowadzanych zmian podatkowych z grupą wybranych podatników, przedsiębiorcy uważają, że przedstawiane przez ich reprezentantów propozycje i sugestie często zostają „wysłuchane”, natomiast ich realizacja wypada już znacznie gorzej. Drugim najgorszym aspektem polskiego systemu VAT jest brak konstruktywnej argumentacji podczas przeprowadzanej kontroli, na co wskazuje przede wszystkim grupa przedsiębiorców o niższym poziomie wykształcenia. Dla tych osób merytoryczna dyskusja z urzędnikami jest znaczącym problemem. Z kolei dla respondentów posiadających wyższy poziom wykształcenia istotnym elementem do poprawy jest odpowiednio wcześniejsze informowanie o planowanych zmianach. Nie zawsze bowiem zapowiadana zmiana jest złym rozwiązaniem, natomiast problem stanowi brak wystarczająco długiego czasu na odpowiednie przygotowanie przedsiębiorstwa do nowych regulacji. Powiadomianie o wprowadzanych zmianach jest jedynym z elementów gorzej ocenianych przez tę grupę respondentów – w pozostałych przypadkach bardziej krytyczną postawę przyjmuje grupa o niższym poziomie wykształcenia.

Przedsiębiorcy zgodnie twierdzą, że obowiązujący obecnie system podatku VAT nie wspiera rozwoju małych przedsiębiorstw. Ankietowani podkreślają problem mnogości wymaganych dokumentów, co bez wątpienia stanowi spore obciążenie dla przedsiębiorców, którzy zamiast skupiać się na zwiększaniu potencjału własnego biznesu, poświęcają czas na wypełnianie formalności podatkowych. Ma to potwierdzenie w innych badaniach, w których zauważono, że polski system podatkowy jest pod względem pracochłonności najgorszy w Unii Europejskiej (Nakonieczny, Nesterowicz, 2021). Stosunkowo lepiej, choć nadal krytycznie, oceniony został stopień surowości kar. Ponad 2/3 respondentów uważa, że przewidziane kary za błędy lub nieterminowe wywiązanie się z obowiązków podatkowych są zbyt rygorystyczne.

Wykres 2. Stopień zgodności ze stwierdzeniem, że zmiany w przepisach podatku VAT przyczyniły się do ograniczenia nieuczciwych praktyk (n = 58)

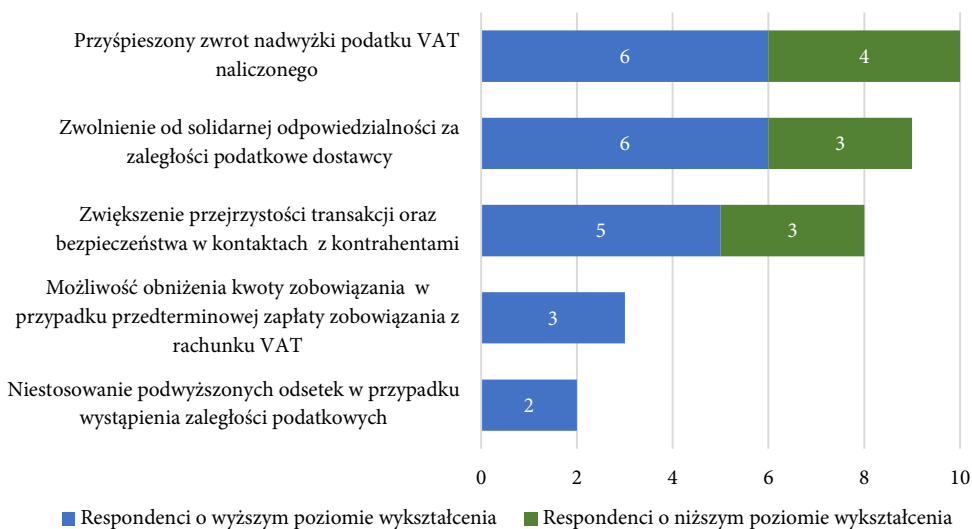
Źródło: opracowanie własne.

Zmiany wprowadzane w systemie podatku VAT są najczęściej usprawiedliwane chęcią niwelowania luki podatkowej (Zblewska, 2019). Ponad połowa respondentów o wyższym poziomie wykształcenia dostrzega, że wprowadzone zmiany, tj. JPK_VAT, mechanizm podzielonej płatności (MPP) czy biała lista podatników VAT, pozytywnie wpłynęły na warunki prowadzenia biznesu, tworząc sprawiedliwsze otoczenie poprzez zmniejszenie liczby nieuczciwych praktyk (wykres 2).

Z kolei wśród osób należących do drugiej grupy ankietowanych przedsiębiorców zdania są mocno podzielone. Liczba respondentów, w opinii których ostatnie zmiany w podatku VAT przyczyniły się do uszczelnienia systemu jest niemal taka sama, jak liczba osób mających całkowicie odmienne zdanie.

W ramach prowadzonej działalności gospodarczej z mechanizmu podzielonej płatności (MPP) korzystało 35 spośród 58 ankietowanych. Jeśli chodzi o korzyści wynikające ze stosowania tej formy płatności, zdania przedsiębiorców były podzielone. Niemal połowa przedsiębiorców (17 osób) dokonujących wcześniej płatności tą metodą nie dostrzega jej zalet, z kolei podobnie liczna grupa (18 osób) je zauważa. Stanowiska ankietowanych różnią się w zależności od poziomu wykształcenia. Ponad połowa przedsiębiorców o wyższym poziomie wykształcenia w swoich odpowiedziach zadeklarowała, że mechanizm podzielonej płatności jest dobrym rozwiązaniem. Znacznie bardziej krytyczni w ocenie tego rozwiązania byli przedsiębiorcy o niższym poziomie wykształcenia – w tej grupie 8 na 13 osób dostrzega więcej jego słabych aniżeli mocnych stron. W porównaniu do badań *Split payment oczami przedsiębiorców* przeprowadzonych przez firmę doradczą Ernst & Young Global Limited (EY) w 2018 r. – czyli w okresie kiedy było to jeszcze dobrowolne rozwiązanie – ocena mechanizmu podzielonej płatności wypada tutaj nieco korzystniej. W 2018 r. 67% respondentów negatywnie oceniło ten mechanizm. Być może przedsiębiorcy potrzebowali czasu na poznanie nowego rozwiązania i po ponad dwóch latach obowiązywania systemu podzielonej płatności przekonali się do niego, a nawet dostrzegli jego zalety.

Wymieniając najważniejsze pozytywne rezultaty mechanizmu podzielonej płatności, obie grupy respondentów były zgodne (wykres 3). Aby efektywnie zarządzać firmą, przedsiębiorcy potrzebują środków pieniężnych, dlatego możliwość szybszego zwrotu nadpłaconego podatku VAT okazała się jednym z najistotniejszych udogodnień wynikających ze stosowania podzielonej płatności. Kolejnym ważnym dla respondentów aspektem jest zwolnienie z solidarnej odpowiedzialności oraz powiązane z nim zapewnienie transakcjom statusu bezpiecznych i przejrzystych. Oba czynniki przyczyniają się zarówno do zwiększenia komfortu podatników, jak i braku obawy co do uczciwości kontrahentów.

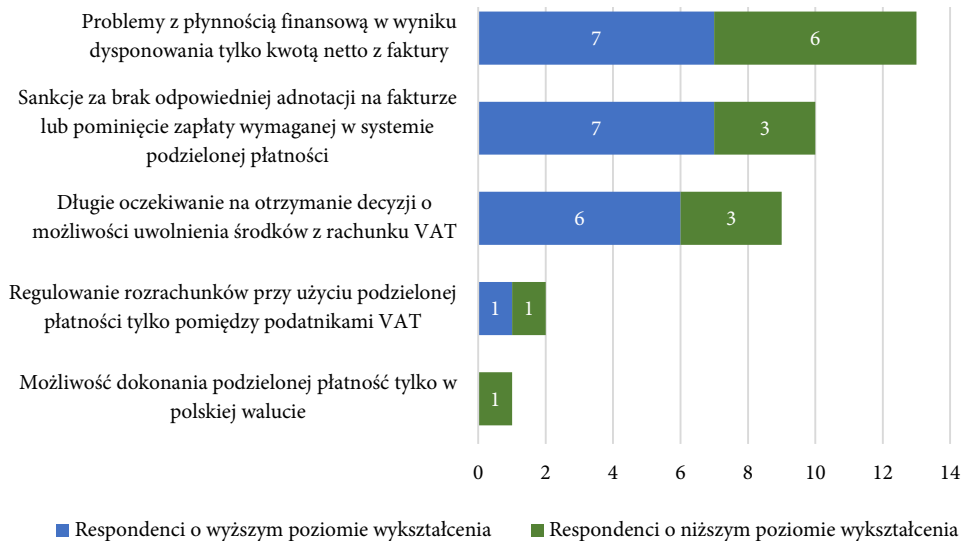
Wykres 3. Największe zalety stosowania mechanizmu podzielnej płatności według respondentów wdrażających to rozwiązanie (n = 18)

Uwaga: Respondenci mogli wskazać nie więcej niż trzy zalety.

Źródło: opracowanie własne.

Również w kwestii wskazania głównych niedoskonałości MPP zdania przedsiębiorców, bez względu na poziom posiadanego wykształcenia, były zgodne (wykres 4). „Zamrożenie” pewnej części środków pieniężnych, wynikające z możliwości dysponowania jedynie kwotami netto, oraz uciążliwy i długi proces uwolnienia nagromadzonych środków na rachunku VAT stanowią największe przeszkody dla przedsiębiorstw.

Niepokój związany z utratą płynności finansowej firmy jest istotnym i powszechnym problemem wśród przedsiębiorców. Potwierdzają to także wyniki wspomnianego badania *Split payment oczami przedsiębiorców* (Ernst & Young Global Limited, 2018). Według raportu, aż 75% respondentów wskazało, że mocno obawia się blokady środków na rachunku VAT i uważa to za największe zagrożenie wynikające ze stosowania MPP. Mimo kilku lat funkcjonowania mechanizmu i rozszerzenia funkcji rachunku VAT, obawa ta pozostała. Ankietowani przedsiębiorcy zwracają także uwagę na aspekt sankcji w przypadku niewywiązania się z obowiązku dokonania przelewu poprzez tzw. komunikat przelewu. Ma to szczególne znaczenie dla nabywcy, który aby nie narazić się na możliwość zastosowania wobec niego sankcji, musi weryfikować, czy sprzedawca nie zapomniał o zamieszczeniu na fakturze odpowiedniej adnotacji wskazującej na konieczność dokonania płatności w MPP.

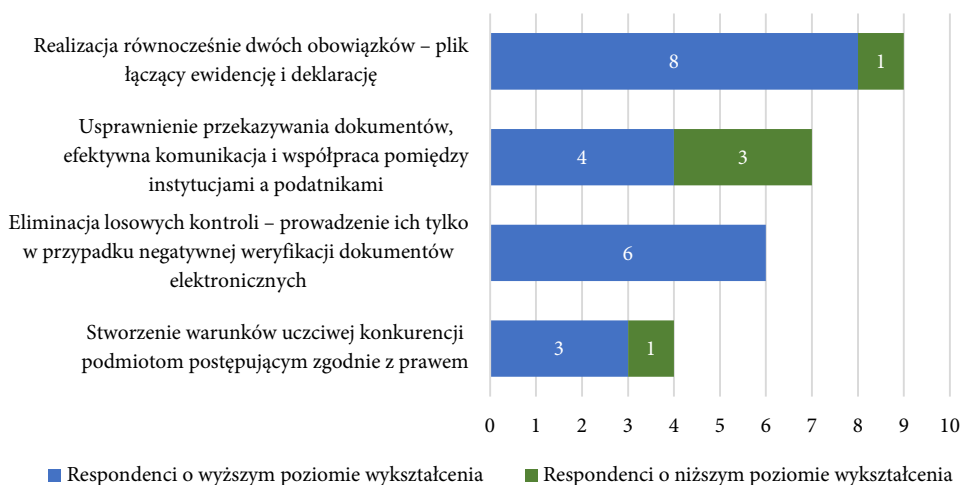
Wykres 4. Największe wady stosowania mechanizmu podzielnej płatności według respondentów wdrażających to rozwiązanie (n = 17)

Uwaga: Respondenci mogli wskazać nie więcej niż trzy wady.

Źródło: opracowanie własne.

Z odpowiedzi ankietowanych przedsiębiorców wynika, że mechanizm podzielnej płatności jest przez nich oceniany z dużym dystansem – ponad połowa respondentów (31 osób) przyznała, że nie zamierza korzystać z MPP na rzecz przyszłych, nieobligujących rozliczeń. Dobrowolnie z podzielnej płatności korzystało 12 przedsiębiorców, czyli niespełna 1/4 wszystkich respondentów, natomiast chęć korzystania z MPP w przyszłości zadeklarowało 15 ankietowanych. Podobne stanowisko reprezentowali również ankietowani przedsiębiorcy uczestniczący w badaniu *Split payment oczami przedsiębiorców*, wśród których ponad 70% nie zamierzało skorzystać z tego mechanizmu (Ernst & Young Global Limited, 2018).

Większość respondentów negatywnie oceniła nową strukturę JPK_VAT – aż 39 z 58 ankietowanych nie dostrzega zalet tego rozwiązania. Występują przy tym znaczne różnice pomiędzy wydzielonymi grupami przedsiębiorców; osoby o wyższym poziomie wykształcenia lepiej oceniają elektroniczny sposób raportowania niż przedsiębiorcy należący do drugiej grupy – w tej grupie tylko 4 osoby dostrzegają zalety nowego sposobu informowania o transakcjach gospodarczych. Ankietowani o niższym poziomie wykształcenia (również niezwiązanym z ekonomią) mogą mieć większe problemy w zorientowaniu się w nowych regulacjach i wypełnianiu dodatkowych obowiązków związanych m.in. z odpowiednim oznaczaniem dokumentów i transakcji. Największą zaletą według ankietowanych osób jest odejście od wcześniejszej praktyki odrębnego składania części ewidencyjnej oraz deklaracyjnej na rzecz wysyłki jednego pliku zawierającego dane z obu tych części (wykres 5).

Wykres 5. Główne zalety JPK_VAT w opiniach przedsiębiorców (n = 19)

Uwaga: Respondenci mogli wskazać nie więcej niż trzy zalety.

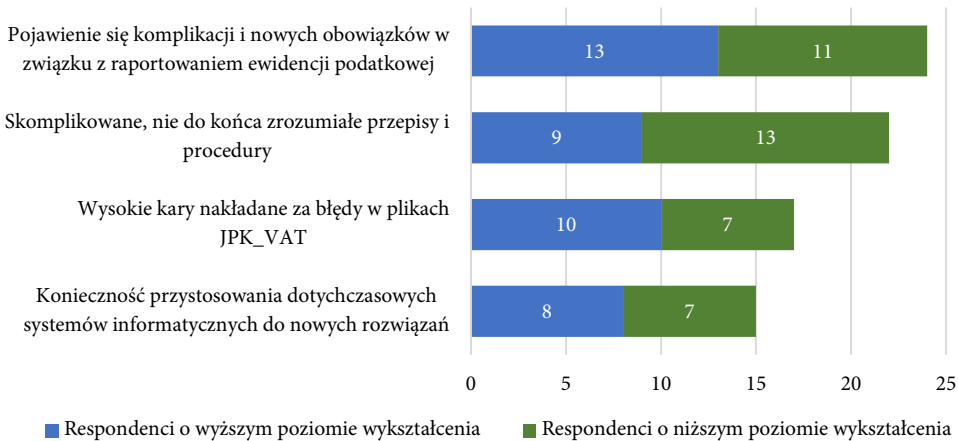
Źródło: opracowanie własne.

Wśród zalet przedsiębiorcy dostrzegają również usprawnienie komunikacji na linii podatek – urząd skarbowy oraz zmniejszenie liczby przeprowadzanych kontroli dzięki automatycznej weryfikacji poprawności danych przez system.

Ankietowani swoją negatywną ocenę dotyczącą wprowadzenia nowej formy elektronicznego raportowania uzasadniają wysokim stopniem problematyczności (wykres 6). Największą ułomnością JPK_VAT nie są, jak wydawać by się mogło, wymagające poniesienia znaczących kosztów procesy dostosowawcze dotychczasowych systemów księgowych, a skomplikowane i niezrozumiałe przepisy wprowadzające kolejne obowiązki.

Zbierając opinię na temat elektronicznego systemu raportowania respondentów, zapytano także o to, czy w następstwie wprowadzenia nowej struktury JPK_VAT w ich działalności pojawiły się dodatkowe i dostrzegalne koszty. W odpowiedzi na to pytanie 16 z 58 przedsiębiorców potwierdziło, że wskutek tej zmiany poniosło lub regularnie ponosi takie wydatki. W przypadku małych, jednoosobowych działalności gospodarczych odnotowano wzrost bądź pojawienie się miesięcznych kosztów obsługi księgowej prowadzonej przez podmioty zewnętrzne, tj. biura rachunkowe.

Niektórzy przedsiębiorcy przyznali, że w wyniku zmian wprowadzonych w systemie podatku VAT podjęli decyzję o rezygnacji z samodzielnego prowadzenia rozliczeń, ponieważ musieli poświęcać coraz więcej czasu na pogłębianie swojej wiedzy. Wzrost cen usług to skutek zwiększonego zakresu czynności rozliczeniowych. Z kolei większe firmy posiadające własny dział księgowy zmuszone były do poniesienia jednorazowych, lecz znacznie większych wydatków, które wiązały się z dostosowaniem do wymagań technicznych (zakup nowego oprogramowania bądź aktualizacja posiadanych systemów księgowych).

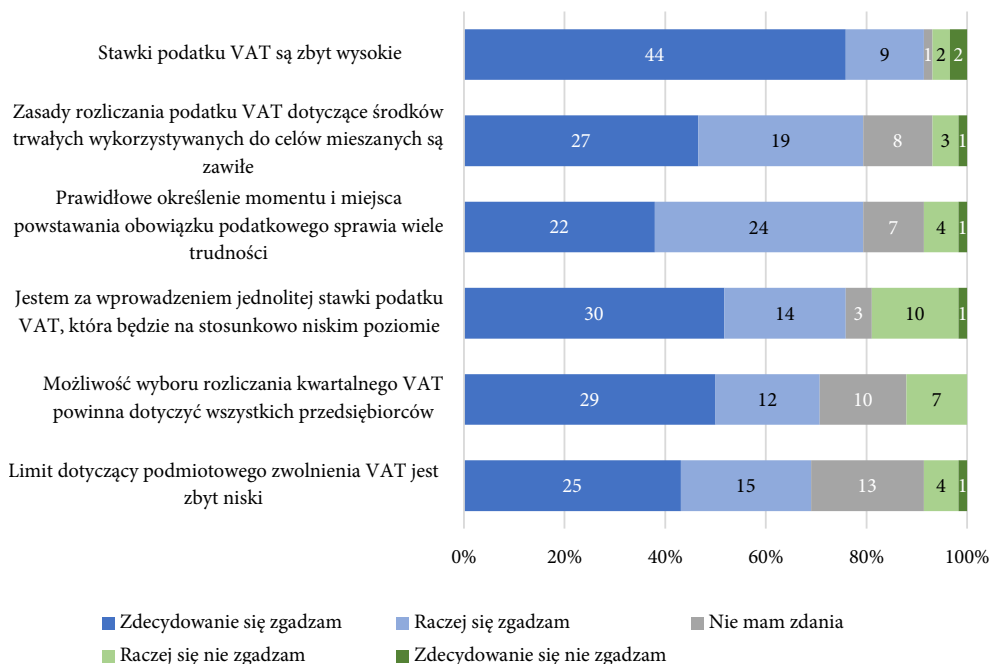

Wykres 6. Główne wady JPK_VAT w opiniach przedsiębiorców (n = 39)

Uwaga: Respondenci mogli wskazać nie więcej niż trzy wady.

Źródło: opracowanie własne.

Wykres 7 przedstawia stopień zgodności opinii ankietowanych przedsiębiorców ze stwierdzeniami odnoszącymi się do poszczególnych elementów podatku VAT. Opinie przedsiębiorców na temat większości wskazanych aspektów były jednorodne, stąd zrezygnowano z przedstawiania wyników w podziale na analizowane grupy. Za najistotniejszy mankament polskiego systemu podatku VAT uznano obowiązujące stawki. Jak wynika z udzielonych odpowiedzi, aż 53 z 58 respondentów uważa, że stawki VAT są zbyt wysokie. Rozwiązaniem tego problemu, zdaniem ankietowanych, może być wprowadzenie jednolitej, niższej stawki VAT. W tej kwestii jednak głosy respondentów są najbardziej podzielone i zaznacza się różnica zdań pomiędzy analizowanymi grupami. Przedsiębiorcy o wyższym poziomie wykształcenia w mniejszym stopniu opowiedzieli się za tym pomysłem, w porównaniu do grupy osób o niższym poziomie wykształcenia. Odpowiednio w pierwszej grupie było to 2/3 głosów, natomiast w drugiej jedynie 2 osoby spośród 23 były przeciwnie takiemu rozwiązaniu. W klasyfikacji najbardziej problematycznych aspektów podatku VAT, w opinii całej zbiorowości ankietowanych, wysokie miejsce zajmują trudne przepisy dotyczące zasad rozliczania środków trwałych wykorzystywanych w przedsiębiorstwie do celów mieszanych oraz zasady dotyczące określenia momentu i miejsca powstania obowiązku podatkowego na gruncie VAT. Problemy te dotyczą codziennej rzeczywistości przedsiębiorstw, dlatego chęć poprawy tych kwestii nie dziwi. Dla ankietowanych stosunkowo mniej istotnymi elementami jest wprowadzenie możliwości rozliczania kwartalnego VAT dla każdego podatnika oraz podwyższenie obecnego limitu umożliwiającego skorzystanie z podmiotowego zwolnienia VAT. Mimo przewagi głosów opowiadających się za ww. zmianami, w przypadku tych obszarów systemu VAT najwięcej ankietowanych przyjęło postawę obojętną.

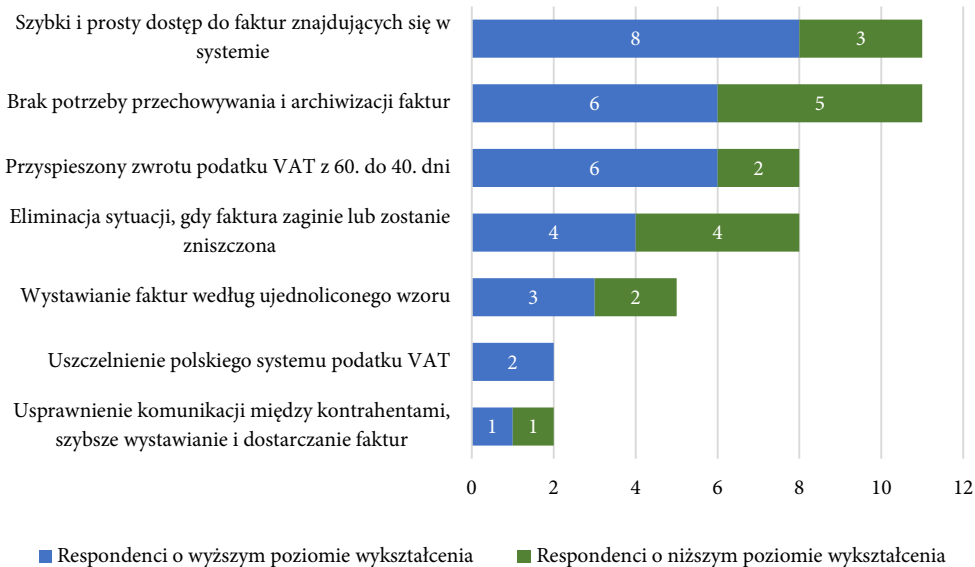

Wykres 7. Opinie przedsiębiorców na temat wybranych aspektów funkcjonowania systemu podatku VAT (n = 58)

Źródło: opracowanie własne.

W badaniu ankietowym postawiono także pytanie dotyczące oceny zapowiadanej i jednocześnie przełomowej zmiany w systemie podatku VAT – wprowadzenia faktur ustrukturyzowanych. Większość, bo aż 40 z 58 ankietowanych przedsiębiorców uważa, że planowane na 2023 r. wprowadzenie Krajowego Systemu e-faktur nie jest dobrym rozwiązaniem. Nieznacznie bardziej przychylnie nowej propozycji prawodawcy są osoby posiadające wykształcenie wyższe lub średnie o profilu ekonomicznym. W tej grupie przedsiębiorców około 1/3 – w porównaniu do około 1/4 przedsiębiorców o niższym poziomie wykształcenia – uważa, że KSeF to korzystna zmiana.

Przedsiębiorcy, którzy pozytywnie ocenili KSeF poproszeni zostali o wskazanie największych, w ich opinii, zalet tego systemu. Mając możliwość wielokrotnego wyboru, respondenci wskazali na cztery istotne korzyści wynikające z wprowadzenia faktur ustrukturyzowanych (rysunek 8). Zdaniem ankietowanych jest to rozwiązanie, które może pośrednio usprawnić prowadzenie biznesu, głównie poprzez zwolnienie z obowiązku przechowywania faktur przez przedsiębiorców oraz wygodny dostęp do dokumentów na platformie ministerstwa, pozwalający uniknąć zagubienia czy zniszczenia faktury. Grupa osób opowiadających się za KSeF uważa ponadto, że zachęta resortu finansów w postaci przyśpieszonego zwrotu jest atrakcyjną propozycją, która poprawi płynność finansową przede wszystkim mniejszych firm.

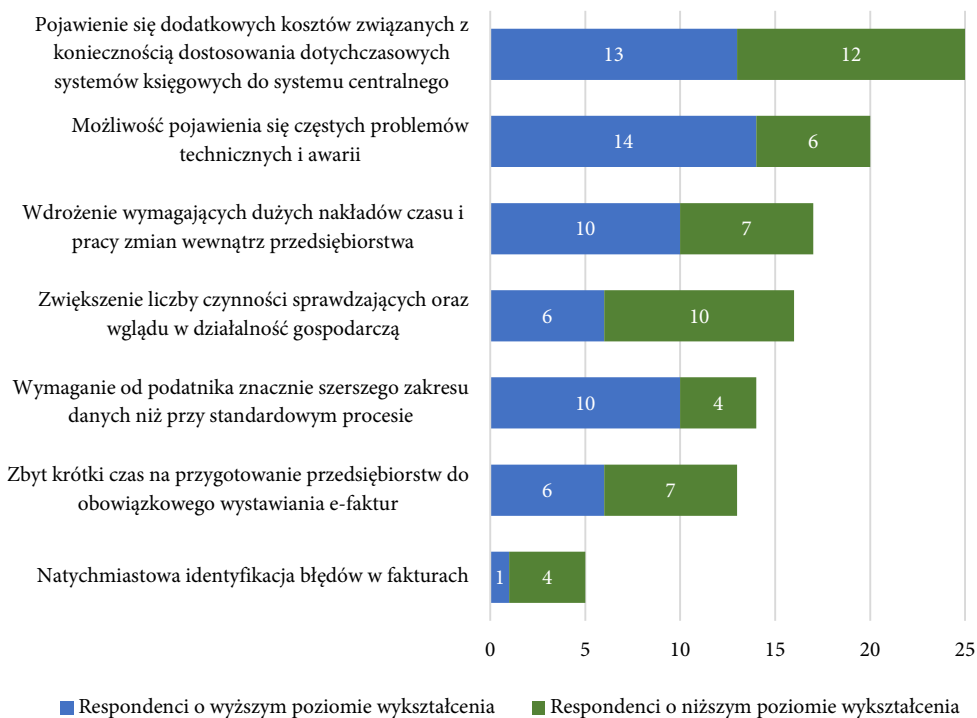

Wykres 8. Główne zalety Krajowego Systemu e-Faktur (n = 18)

Uwaga: Respondenci mogli wskazać nie więcej niż trzy zalety.

Źródło: opracowanie własne.

W sposób analogiczny do powyższego poproszono osoby, które są przeciwnie wdrożeniu KSeF o określenie jego najistotniejszych wad (wykres 9). Według ankietowanych największym problemem związanym z wprowadzeniem planowanego systemu jest konieczność poniesienia znaczących wydatków na dostosowanie obecnych systemów finansowo-księgowych do wymagań systemu centralnego. Dodatkowo zmiana ta wymaga reorganizacji struktury wewnętrznej przedsiębiorstwa. Jest to kolejna, po wprowadzeniu elektronicznego raportowania w postaci JPK, rewolucja pod względem technicznym i organizacyjnym dla większości przedsiębiorstw. Niepokój przedsiębiorców budzi również możliwość wystąpienia licznych awarii i problemów technicznych systemu. „Dziennik Gazeta Prawna” informuje o pojawieniu się głosów niezadowolonia wśród przedsiębiorców, którzy z początkiem 2022 r. zdecydowali się na dobrowolne skorzystanie z systemu. Mówią oni o niedopracowanej infrastrukturze systemu, częstych awariach oraz braku odpowiedzi na zgłaszane problemy (Szulc, 2022).

Wykres 9. Największe wady Krajowego Systemu e-Faktur (n = 40)

Uwaga: Respondenci mogli wskazać nie więcej niż trzy wady.
Źródło: opracowanie własne.

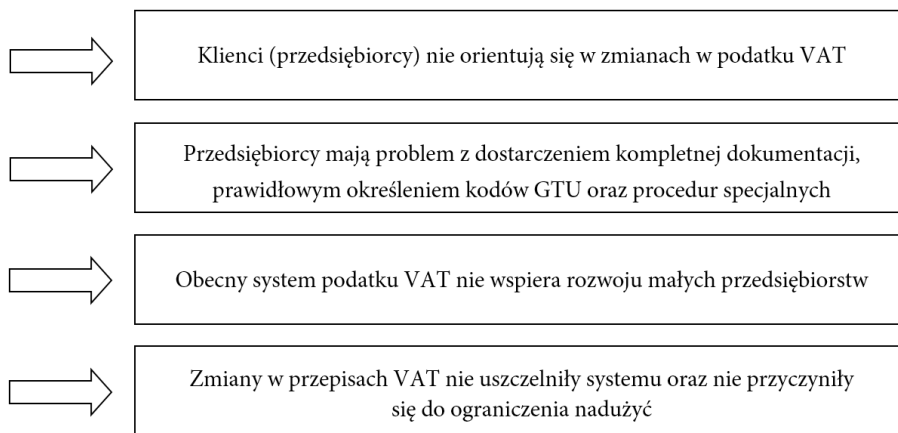
Skoro więc system napotyka problemy przy ograniczonej liczbie użytkowników, obawa ankietowanych związana z jego wydolnością, kiedy wszyscy podatnicy będą zobligowani do korzystania z tego rozwiązania, a zatem w przypadku znacznie większego obciążenia, wydaje się zasadna. Przedsiębiorcy biorący udział w badaniu zwracają także uwagę na coraz większą inwigilację działalności gospodarczej związaną z kolejnymi, digitalizacyjnymi zmianami proponowanymi przez Ministerstwo Finansów. Natychmiastowa weryfikacja faktur o strukturze zbudowanej z około 300 opcjonalnych pozycji oraz przechowywanie dokumentów w systemie przez okres aż 10 lat wzbudza wśród ankietowanych wątpliwości co do zasadności tego typu rozwiązań (Pałys, 2021).

3.2. Stanowisko ekspertów wobec obowiązujących regulacji podatku VAT

Celem poszerzenia grupy respondentów o sekcję księgowych było uzyskanie wnikliwszej oceny obecnego systemu podatku VAT. Szukano odpowiedzi, jak wyspecjalizowana kadra, która z założenia powinna mieć mniejszy problem ze zrozumieniem i interpretacją przepisów, odnajduje się w obecnie funkcjonującym systemie.

Specjaliści, odpowiadając na pierwsze postawione im pytanie dotyczące określenia stopnia skomplikowania regulacji podatku VAT, przychyliłi się do stanowiska prezentowanego wcześniej przez przedsiębiorców – polski system podatku VAT jest skomplikowany i nieprzystępny. Należy tutaj podkreślić, że problem złożoności i zawilności przepisów podnoszą osoby, które z racji wykonywanego zawodu dobrze znają system i procedury dotyczące podatku VAT. Tylko jeden z ekspertów uczestniczących w badaniu był zdania, że obowiązujące regulacje są optymalne, pozostali ankietowani uważali, że system jest skomplikowany (7 wskazań), a nawet bardzo skomplikowany (2 wskazania).

Księgowi na co dzień współpracują z przedsiębiorcami, widzą ich reakcje, zachowania oraz poziom orientacji w coraz częściej pojawiających się zmianach. Na tej podstawie sformułowali ogólne wnioski definiujące największe słabości systemu podatku VAT, które zostały przedstawione na rysunku 1.

Rysunek 1. Największe mankamenty systemu podatku VAT według księgowych (n = 10)

Ź r ó d ł o : opracowanie własne.

Okazuje się, że księgowi nie uważają, aby obecny system wspierał mały biznes. Jest to istotna obserwacja, gdyż większość zmian wprowadzanych w ramach obu pakietów SLIM VAT stanowiła – co często podkreślali pracownicy Ministerstwa Finansów – swoisty „ukłon” w stronę przedsiębiorców, w szczególności prowadzących małe, lokalne firmy. Tymczasem odpowiedzi specjalistów wskazują na to, że osoby posiadające własną działalność gospodarczą mają trudności w odnalezieniu się w nowych przepisach oraz ich zrozumieniu. Ankietowani pracownicy biur rachunkowych podkreślają, że często samo dostarczenie odpowiedniej dokumentacji sprawia przedsiębiorcom problemy, a zatem sytuacja, w której osoby prowadzące działalność gospodarczą musiałyby samodzielnie prowadzić rozliczenia finansowe, jest trudna do wyobrażenia. Ciekawie prezentują się opinie ekspertów odnośnie do wpływu wprowadzonych

w ostatnich latach regulacji na proces uszczelniania systemu. Większość, tj. 7 na 10 biorących udział w badaniu księgowych uważa, że zmiany w systemie podatku VAT nie doprowadziły do ograniczenia nieuczciwych praktyk. Pod tym względem jest to bardziej krytyczna ocena wprowadzonych rozwiązań niż w przypadku przedsiębiorców, którzy w większym stopniu zgodzili się z tym stwierdzeniem.

Eksperti, podobnie jak przedsiębiorcy, zostali poproszeni o ocenę poszczególnych elementów systemu podatku VAT. Średnią ocenę uzyskaną na podstawie wskazań specjalistów, z wykorzystaniem 5-stopniowej skali, przedstawiono w tabeli 2. Struktura odpowiedzi uzyskanych w badaniu przedsiębiorców oraz niskie oceny każdej z poruszanych kwestii wśród księgowych skłaniają do stwierdzenia, że obecnie obowiązujący system podatku VAT ma według podatników niewiele zalet i konieczna jest poprawa wielu jego składowych.

Tabela 2. Ocena poszczególnych elementów systemu podatku VAT według księgowych (n = 10)

Wyszczególnienie	Średnia ocena
Realizowanie postulatów przedstawianych przez przedsiębiorców i księgowych	2,40
Wcześniejsze informowanie o planowanych zmianach z zakresu podatku VAT	2,40
Stabilność systemu podatku VAT	2,70
Częstotliwość zamieszczania interpretacji ogólnych i objaśnień podatkowych	2,70
Częstość przeprowadzania kontroli podatkowych	3,00

Odpowiedzi zostały skwantyfikowane według skali: 1 – bardzo źle, 2 – źle, 3 – średnio, 4 – dobrze, 5 – bardzo dobrze.
 Ź r ó d ł o: opracowanie własne.

Miejsca w „rankingu” najgorzej ocenianych kwestii zostały obsadzone przez ekspertów w tej samej kolejności, co przez przedsiębiorców. Najgorzej przy tym wypada kilkukrotnie już podkreślana sprawa wysłuchania i realizowania głosów obywateli, co zostało potwierdzone również w innych badaniach (Czubakowska, Grodzińska, 2013). Zauważyć można jednak, że bardziej niż przedsiębiorcy eksperci zwracają uwagę na problem wcześniejszego informowania o planowanych zmianach – wskazuje na to znacznie niższa średnia ocena. Dla osób, które zawodowo zajmują się kwestiami podatkowymi odpowiednie przygotowanie do nowych procedur jest kluczowe dla jakości wykonywanej pracy. Nic dziwnego, że księgowi krytycznie podchodzą do wprowadzanych z dnia na dzień rewolucyjnych zmian. Z odpowiedzi respondentów wynika, że przedsiębiorcy oczekują od zatrudnianych specjalistów wyjaśnień dotyczących niezrozumiałych, nowych regulacji i zmian. Brak informacji i wyjaśnień dotyczących wprowadzanych przepisów, publikowanych z odpowiednim wyprzedzeniem, sprawia więc, że osoby odpowiedzialne za sprawy podatkowe często znajdują się w bardzo trudnym położeniu. Ponadto wszyscy biorący udział w badaniu eksperci zwrócili uwagę na to, że udostępniane objaśnienia nawet im – osobom wykształconym i doświadczonym w kwestiach podatkowych – nie pomagają niejednokrotnie rozstrzygnąć wątpliwości i odpowiedzieć na nurtujące pytania.

JPK_VAT to jedno z tych rozwiązań, które wprowadzone, by usprawnić system podatku VAT, zmusiło wielu przedsiębiorców do zmiany wcześniejszych praktyk i przystosowania biznesu do nowych warunków. Wysoki poziom skomplikowania przepisów z zakresu JPK_VAT sprawił, że szczególnie drobni przedsiębiorcy, którzy wcześniej sami radzili sobie z obowiązkami rozliczeniowymi, zdecydowali się na podjęcie współpracy z wyspecjalizowanymi w tym zakresie podmiotami. Potwierdza to większość księgowych biorących udział w badaniu, bowiem 7 spośród 10 osób wskazało, że od czasu pojawienia się nowego sposobu raportowania w postaci struktury JPK_VAT dostrzegło wzrost liczby przedsiębiorców korzystających z usług biura rachunkowego, w którym pracują. Jak się okazuje, niekorzystnie oceniana przez przedsiębiorców elektroniczna sprawozdawczość podatkowa w postaci pliku JPK_VAT nie spełnia także oczekiwań specjalistów. Zdania księgowych odnośnie do tej kwestii są jednak podzielone. Połowa ankietowanych dostrzega zalety wprowadzenia nowej struktury JPK_VAT, wskazując przede wszystkim na połączenie dwóch obowiązków (wysyłki ewidencji i składania deklaracji) w jeden oraz – w mniejszym stopniu – na poprawę sprawności przekazywania dokumentów czy zmniejszenie częstości występowania kontroli skarbowych. Natomiast księgowi, którzy krytycznie oceniają to rozwiązanie, wskazują jego dwa główne mankamenty. Mianowicie dla osób na co dzień zajmujących się prowadzeniem rozliczeń podatkowych tworzenie pliku JPK_VAT wiąże się z szeregiem dodatkowych obowiązków, których już wcześniej było sporo, często też pojawiają się problemy zarówno interpretacyjne, jak i techniczne. Księgowi wyraźnie także podkreślają, że procedury i regulacje dotyczące prawidłowej wysyłki pliku często ulegają zmianom, są skomplikowane, a przez to nie do końca zrozumiałe.

Specjalistów zapytano również o jedną z największych zmian wprowadzonych w ostatnich latach do systemu podatku VAT – mechanizm podzielnej płatności. Księgowi na podstawie dotychczasowego doświadczenia i współpracy z przedsiębiorcami mieli wskazać czy dostrzegają zalety (dla przedsiębiorców) tego rozwiązania. Odpowiedzi były jednoznaczne i zaprzęczały pojawieniu się jakichkolwiek pozytywów. Księgowi podkreślają, że pomimo upływu ponaddwuletniego okresu funkcjonowania obligatoryjnego mechanizmu, wciąż wielu przedsiębiorców ma problemy z rozpoznaniem towarów objętych tą procedurą oraz określeniem sytuacji, w których powinna zostać zastosowana podzielona płatność. Wskazano, że mechanizm podzielnej płatności utrudnia pracę, zwłaszcza branży budowlanej, wpływając negatywnie na płynność finansową, głównie mniejszych firm. Ponadto księgowi zauważają, że osoby reprezentujące tę branżę mają największe kłopoty z właściwym zrozumieniem zasad funkcjonowania tego mechanizmu.

Podobnie jak wśród ankietowanych przedsiębiorców, mający obowiązywać od 2023 r. Krajowy System e-Faktur został oceniony z wielką rezerwą i dystansem również przez grupę specjalistów. Ponad połowa z nich (6 na 10) nie upatruje znaczących korzyści płynących z tej propozycji Ministerstwa Finansów. Ekspertki najbardziej objawiają się tego, że po uruchomieniu systemu centralnego wystąpią liczne awarie i problemy techniczne. Równie istotnym czynnikiem wpływającym na negatywną ocenę proponowanej zmiany jest zbyt krótki czas na przeprowadzenie kosztownych i czasochłonnych procesów dostosowawczych. Wskazane przez specjalistów wady znajdują się wśród tych, które zostały wcześniej wyszczególnione

przez ankietowanych przedsiębiorców, co sprawia, że są one głównym powodem sceptycznego postrzegania Krajowego Systemu e-Faktur przez obie grupy. Również w przypadku największych zalet zdania zarówno księgowych, jak i przedsiębiorców są podobne. W obu przypadkach za największe korzyści uznane zostały te, które przyczyniają się do odejścia od dokumentów w formie tradycyjnej na rzecz ich wersji elektronicznych. Według osób opowiadających się za nowym rozwiązaniem, KSeF ułatwi dostęp do faktur, które będą znajdować się na jednym serwerze, a co za tym idzie zwolni podatników z konieczności przechowywania ich w formie papierowej, przyczyniając się do usprawnienia pracy. Z pewnością jest to korzystna zmiana, w szczególności dla biur rachunkowych, które często obsługują nawet kilkadziesiąt firm. Archiwizacja tak licznej dokumentacji jest kłopotliwa, wymaga dokładności i dobrej organizacji. Mimo takiego udogodnienia nadal znacząca część księgowych uważa jednak, że nie przysłoni ono ogromnych zastrzeżeń i wątpliwości co do właściwego funkcjonowania systemu e-Faktur.

Ekspertów poproszono także o przedstawienie propozycji zmian w systemie podatku VAT. Księgowi podobnie jak przedsiębiorcy uważają, że system podatku VAT jest zbyt skomplikowany, a najlepszym rozwiązaniem usprawniającym rozliczenia w tym zakresie byłoby jego uproszczenie oraz rezygnacja z ciągłych zmian przepisów: „Przez ciągłe zmiany klienci przerzucają swoje obowiązki na księgowych, często trzeba powiadamiać przedsiębiorców o konieczności dopełnienia formalności i uzupełnienia dokumentów z ich strony” (Respondent E1). Księgowi jednogłośnie podkreślają, że aby zbudować system jasny i czytelny zarówno dla nich, jak i klientów przedsiębiorców należy przede wszystkim poprawić sposób wprowadzania nowych przepisów. Zasygnalizowano potrzebę odejścia od intensywnych i nieuporządkowanych zmian na rzecz zmniejszenia ich liczby, wydłużenia okresu na dostosowanie się do nowych rozwiązań oraz należytego wyjaśnienia i omówienia przepisów ze strony prawodawcy. Podobne wyniki przedstawia m.in. Szlęzak-Matusiewicz (2012), co dowodzi, że problem ten od lat nie jest rozwiązany. Specjaliści zwracają uwagę na dopełnianie wyżej wspomnianej „należytości”, wskazując, że objaśnienia są zamieszczane na stronie Ministerstwa Finansów z dużym opóźnieniem – w momencie, kiedy nowe przepisy już od dłuższego czasu obowiązują. Można tu przytoczyć przykład opublikowanych pod koniec kwietnia 2021 r. objaśnień dotyczących pakietu SLIM VAT 1, którego rozwiązania weszły w życie z początkiem 2021 r. To niemal 4-miesięczne opóźnienie oraz inne przypadki odkładanych w czasie objaśnień są uzasadnioną przyczyną niezadowolenia wśród osób odpowiedzialnych za prawidłowość rozliczeń. Co więcej, objaśnienia, które w swojej istocie mają pomagać i rozwiewać wątpliwości różnych podmiotów, także tych niezwiązanych z kwestiami podatkowymi, w praktyce są trudne do zrozumienia nawet dla osób z doświadczeniem z zakresu podatków i rozliczeń. Jeden z pracowników działu księgowego (Respondent E2) podkreśla, że: „Jakość wydawanych objaśnień podatkowych pozostawia wiele do życzenia, czasem mam wrażenie, że tekst objaśnień napisany został przez kilka osób, w różny sposób dokonujących interpretacji i przedłożenia przepisów”. Jak wynika z wcześniejszych odpowiedzi, zdania księgowych dotyczące słuszności wprowadzenia nowej formy raportowania w postaci pliku JPK_V7 są podzielone. Osoby niedostrzegające zalet tego rozwiązania w propozycjach zmian opowiedziały się za likwidacją

kodów GTU, uzasadniając to koniecznością dokonywania za każdym razem indywidualnej interpretacji dla danego towaru lub usługi. Wprowadzenie kodów GTU do części ewidencyjnej przysporzyło księgowym dodatkowych obowiązków, a w szczególnych przypadkach także wielu niepewności dotyczących właściwego zastosowania kodów.

4. Podsumowanie i wnioski

Z przeprowadzonych badań wynika, że obowiązujący system podatku VAT jest skomplikowany, a treści przygotowywane przez ministerstwo w celu udzielenia pomocy w interpretacji regulacji nie spełniają swojej funkcji. Co więcej, każdy z analizowanych elementów polskiego systemu VAT był w głównej mierze oceniany jako bardzo zły, zły lub przeciętny. Znikoma liczba wskazań dotyczących pozytywnego charakteru regulacji VAT świadczy o ogromie koniecznych do przeprowadzenia zmian. Najbardziej krytycznie oceniane kwestie odnosiły się do braku realizacji przychylnych biznesowi postulatów prezentowanych przez podatników, braku stabilności systemu czy niedostatecznej informacji o planowanych zmianach. Wprowadzone w latach 2019–2021 zmiany również nie wypadły korzystnie. Rozwiązaniem ocenionym najgorzej przez przedsiębiorców był JPK_VAT, a za główną przyczynę tej negatywnej oceny uznane zostały skomplikowane przepisy i konieczność poniesienia znacznych kosztów. Nieznacznie lepiej JPK_VAT wypadł w ocenie specjalistów, ale również oni podkreślali problem złożonych procedur. W przypadku mechanizmu podzielnej płatności zdania przedsiębiorców były zróżnicowane. Osoby o wyższym poziomie wykształcenia częściej dostrzegały zalety MPP, wskazując na udogodnienia w formie szybszego zwrotu podatku czy zwolnienia z solidarnej odpowiedzialności. Natomiast księgowi na podstawie swojego doświadczenia zwrócili uwagę na to, że pomimo kilkuletniego już okresu obowiązywania MPP, przedsiębiorcy wciąż mają problemy z posługiwaniem się tym mechanizmem.

W przypadku KSeF obie badane grupy – przedsiębiorcy oraz księgowi – bez większego entuzjazmu czekają na jego uruchomienie, obawiając się oprócz problemów technicznych coraz większej inwigilacji działalności gospodarczej. Na podstawie zebranych odpowiedzi można zauważyć pewną zależność. Przedsiębiorcy o niższym poziomie wykształcenia gorzej oceniają wprowadzone dotychczas zmiany, są także bardziej negatywnie nastawieni do nowej propozycji ministerstwa, tj. systemu KSeF. Z przeprowadzonych badań wynika, że dostrzegane przez respondentów problemy polskiego systemu VAT dotyczą w mniejszym bądź większym stopniu niemal wszystkich jego elementów.

Wśród propozycji zmian przedsiębiorcy, oprócz uproszczenia przepisów i zapisania ich zrozumiałym językiem, wskazywali głównie na obniżenie obowiązujących stawek czy też wprowadzenie jednolitej stawki podatku VAT, jak również na sprawniejsze wydawanie interpretacji indywidualnych. Zmian o podobnym charakterze życzyliby sobie także specjaliści, którzy liczą na stabilniejsze i prostsze przepisy, ułatwiające wypełnianie obowiązków przez przedsiębiorców, a tym samym ich codzienną pracę.

Reasumując, należy stwierdzić, że mimo podjętych licznych prób ulepszenia i unowocześnienia, polski system podatku VAT jest daleki od doskonałości. Oprócz wyników

przeprowadzonych badań własnych potwierdzeniem tego stanu rzeczy są również liczne publikacje rankingów europejskich, w których polski system podatku VAT niezmiennie od wielu lat zajmuje ostatnie pozycje. Na tle innych europejskich systemów polski system podatku VAT jest jednym z najbardziej skomplikowanych i niesprzyjających biznesowi, a średnia liczba godzin przeznaczanych przez polskiego przedsiębiorcę na sprawy związane z rozliczeniami nie świadczy dobrze o obowiązujących regulacjach. Z pewnością pozytywnym rezultatem dotychczasowych zmian jest znaczące zmniejszenie luki VAT. Ograniczenie liczby nieuczciwych praktyk sprawia, że system staje się sprawiedliwszy. Niemniej jednak sukces ten jest tłumiony przez głos niezadowolonych przedsiębiorców, na których nakładane są coraz liczniejsze obowiązki przy niewspółmiernych korzyściach. Duża liczba negatywnych opinii odnoszących się do zmian, wyrażanych zarówno przez przedsiębiorców, jak i księgowych, nie świadczy dobrze o jakości wprowadzonych regulacji oraz poziomie ich dostępności dla obywateli.

Według przedsiębiorców oraz księgowych objętych badaniami ankietowymi, efektywne konsultacje nastawione na współpracę z podatnikami i księgowymi, informowanie o zmianach i wyjaśnianie ich z należyтым wyprzedzeniem, a także uproszczenie przepisów i zmniejszenie biurokracji powinny stanowić najważniejszych kierunki zmian koniecznych do wprowadzenia w celu poprawy oceny polskiego systemu podatku VAT.

Zaprezentowane wyniki badań mają kilka ograniczeń i stanowią jedynie prezentację głosu przedsiębiorców i ekspertów. Badania przeprowadzono bowiem na stosunkowo małej grupie respondentów, których dobór nie był losowy. Wyniki nie są zatem reprezentatywne dla całej populacji. Ponadto respondenci – zarówno przedsiębiorcy, jak i księgowi – zwyczajowo negatywnie oceniają system podatkowy, a szczególnie zmiany w nim wprowadzane. Tym samym wyniki badań nie stanowią w pełni obiektywnej oceny systemu podatku VAT.

Bibliografia

- Bełdzikowski, M. (2021). Uszczelnianie podatku od towarów i usług z perspektywy podatnika. *Kwartalnik Nauk o Przedsiębiorstwie*, 61(4), 49–58.
- Czubakowska, K., Grodzińska, A. (2013). Ocena systemu podatkowego w opinii przedsiębiorców z województwa zachodniopomorskiego. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia*, 2(61), 21–33.
- Ernst & Young Global Limited. (2018). *Split payment oczami przedsiębiorców. Raport z badania*. Dostępny w Internecie: https://branden.biz/wp-content/uploads/2018/08/Raport_EY_SPLIT_PAYMENT_2018_08_16_final.pdf [dostęp: 2022-03-31].
- Famulska, T. (2015). Neutralność VAT a finanse przedsiębiorstwa. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia*, 1(76), 57–65.
- Kasprzak, P. (2016). Wpływ podatku VAT na działalność gospodarczą: analiza wybranych przykładów. *Przedsiębiorczość Międzynarodowa*, 2(1), 109–119.
- Nakonieczny, J., Nesterowicz, R. (2021). Ocena systemu podatkowego w opinii przedsiębiorców z województwa podkarpackiego. *Przedsiębiorczość – Edukacja*, 17(2), 9–26.

- Pałys, A. (2021). Krajowy System e-Faktur (KSeF) – kontekst prawny, wyzwania techniczne i konsekwencje praktyczne dla przedsiębiorców. *Przegląd Podatkowy*, 12, 21–26.
- Szłezak-Matusiewicz, J. (2012). Przedsiębiorca a system podatkowy w Polsce. W: Ł. Woźny (red.). *Ekonomia, finanse i zarządzanie w świetle nowych wyzwań gospodarczych: wyniki badań młodych naukowców Kolegium Zarządzania i Finansów SGH*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza Szkoły Głównej Handlowej.
- Szulc, M. (2022). Krajowy System e-Faktur zaliczył falstart. *Dziennik Gazeta Prawna*, 17 stycznia [online]. Dostępny w Internecie: <https://podatki.gazetaprawna.pl/artykuly/8334336,vat-krajowy-system-e-faktur.html> [dostęp: 2022-03-31].
- Zblewska, K. (2019). Luka podatkowa w podatku VAT w Polsce oraz innych krajach unii europejskiej w latach 2014–2018. *Przedsiębiorstwo we Współczesnej Gospodarce: teoria i praktyka*, 2(29), 13–24.

Abstract

Purpose of the study: Assessment of the VAT system, with particular emphasis on the changes introduced in 2019–2021.

Materials and methods: The literature on the subject was used to present the theoretical aspects of VAT. The study analyzes and interprets the results of own research conducted among entrepreneurs and people practicing the profession of an accountant. Primary materials were obtained using the diagnostic survey method, the survey technique and the survey questionnaire tool. The study uses a comparative, quantitative and qualitative method. The descriptive, graphical and tabular methods were used to present the results.

Research results: The conducted research proved that the VAT system in Poland requires optimization and simplification. The introduced changes should be consulted and the opinions of experts and entrepreneurs taken into account in the implemented regulations. Both entrepreneurs and accounting staff believe that the applicable VAT regulations are very complicated – which makes running a business difficult. The changes introduced in 2019–2021, according to the majority of respondents, not only did not simplify the procedures used, but introduced more obligations and increased the operating costs of companies.

Keywords

value added tax, VAT, tax system, questionnaire research